

‘Vergelijk ons niet met andere Arabische landen’

Vier jaar na de Jasminrevolutie lijkt Tunesië het enige land te zijn waar de Arabische Lente wortel heeft geschoten. Er vinden vrije verkiezingen plaats en er is vrijheid van meningsuiting. Maar mensenrechtenactivisten zijn nog niet tevreden.

TEKST: THESSA LAGEMAN

Tunis – ‘De omstandigheden in de Tunesische gevangenissen zijn nog altijd slecht’, vertelt Mondher Cherni (49), advocaat en secretaris-generaal van de Tunesische Organisatie tegen Marteling (OCTT). ‘Gevangenen zitten vaak samen in een cel en er zijn weinig voorzieningen. Bovendien lopen ze nog steeds het risico gemarteld te worden. Soms met fatale gevolgen.’

Zijn organisatie is gevestigd in een verval- len pand in het centrum van de hoofdstad Tunis. Sinds de start van de Jasminrevolutie

‘Gevangenen lopen nog steeds het risico gemarteld te worden’

begin 2011 klopten hier zo’n vierhonderd mensen aan voor een gratis advocaat of voor een dokter of psycholoog. Ook nu zitten er een paar mensen in de wachtkamer.

Sinds de revolutie zijn zeven mensen in de cel overleden, van wie twee in 2014. In september overleed groenteverkoper Ali Khémaï

Louati (27), die veroordeeld was vanwege diefstal, nadat hij door gevangenisbewakers was gemarteld. Zijn moeder diende in juli al een klacht in bij de OCTT, vertelt Cherni, omdat ze tijdens een bezoek in de gevangenis had gezien dat er bloed op zijn kleren zat en dat hij in zijn gezicht was geslagen. Bovendien had hij maagklachten en mocht hij niet op tijd naar een dokter.

Mohamed Ali Snoussi (32), die werkloos was, overleed afgelopen oktober in het ziekenhuis, nadat hij ruim een week in een politiecel had gezeten. Bij zijn arrestatie in een arme buurt in Tunis sloeg de politie hem, verklaarden burens later. Ze trokken zijn kleren uit op straat en dreigden hem te verkrachten. Cherni: ‘In het autopsierapport van beide mannen staat dat ze overleden zijn aan een hartaanval, een natuurlijke dood dus. Volkomen onterecht.’ Hun families worden nu bijgestaan door een advocaat van de organisatie.

Tot de Jasminrevolutie ging de OCTT, die sinds 2003 bestaat, ondergronds te werk. ‘Mensen durven nu met ons te komen praten over wat hun overkomen is’, constateert Cherni. Maar verder boeken de advocaten van de organisatie weinig succes: marteling komt nog

steeds vaak voor. ‘Er heerst nog altijd straffeloosheid’, zegt Cherni. Hij heeft echter goede hoop dat, nu marteling in de vorig jaar aangenomen Grondwet officieel verboden is, er eindelijk processen gaan plaatsvinden en dat alle daders uiteindelijk zullen worden veroordeeld.

Terrasjes

De opstanden in de Arabische wereld, die in eerste instantie bekend werden als de Arabi-

sche Lente, begonnen in Tunesië, in december 2010. In het zuidelijke provinciestadje Sidi Bouzid had de politie voor de zoveelste keer de partij fruit van de illegale straatverkoper Mohamed Bouazizi in beslag genomen. Uit onmacht en woede stak hij zichzelf in brand; een aantal dagen later overleed hij in het ziekenhuis. Veel Tunesiërs identificeerden zich met de jongeman, die net als zij onder moeilijke omstandigheden moest werken voor weinig geld. Ze gingen massaal de straat op tegen het regime. Ze eisten vrijheid van meningsuiting en een eind aan het martelen waar het bewind van Zine El Abidine Ben Ali berucht om was. Op 14 januari 2011 vluchtte de president naar Saudi-Arabië.

Anders dan onder Ben Ali kun je tegenwoordig luidkeels op terrasjes discussiëren over politiek. Maar ook onder het nieuwe regime zijn journalisten, bloggers, artiesten en intellectuelen gevangengezet wegens zaken als ‘blasfemie’ en ‘het beschadigen van staatsbelangen’. Het Tunis Centrum voor Persvrijheid (CTLP) registreerde tussen oktober 2013 en september vorig jaar 277 ‘schendingen’ tegen journalisten, tv-presentatoren en cameramensen. De klachten varieerden van intimidatie tot fysiek geweld.

De meeste Tunesiërs maken zich echter druk om andere dingen, zoals de gestegen criminaliteit, de gedaalde koopkracht en de werkloosheid, die onder hoog opgeleiden is opgelopen tot 30 procent.

Amnesty Tunesië merkte dat vorig jaar. Haar lobby om de politieke partijen te bewegen tijdens de campagne aandacht te besteden aan mensenrechten, had nauwelijks effect. Alles draaide om economie en veiligheid. Slechts hier en daar noemden de partijen thema’s als vrijheid van vereniging,

het recht op demonstreren en de gelijkheid tussen seksen.

Het was dan ook niet verrassend dat de 88-jarige seculiere Beji Caid Essebsi in december de presidentsverkiezingen wist te winnen. Hij beloofde de economie uit het slop te trekken en hard op te treden tegen de salafisten en de terroristen. Dat hij als minister onder president Habib Bourgiba in de jaren zestig medeverantwoordelijk was voor repressie en marteling van dissidenten, leek minder van belang. Zelf ontkent hij overigens daar iets mee te maken te hebben gehad en heeft hij zich gedistantieerd van het oude regime.

Homofob

Een van de wetten die Essebsi hoogstwaarschijnlijk ongemoeid laat, is het verbod op homoseksualiteit. Op ‘sodomie’ staat een straf van drie jaar cel. Najma Kousri Labidi (23), journaliste bij de Tunesische *Huffington Post*, kent een aantal mensen die vanwege hun seksuele geaardheid in de gevangenis zitten, vertelt ze in de lobby van een hotel in Tunis. Naast journalist is ze secretaris-gene-

raal van Chouf, een van de vele organisaties voor homorechten die sinds de val van Ben Ali verschillende zijn opgericht. ‘Sinds de revolutie praten we overal makkelijker over. Het was dus tijd dat ook wij onze monden zouden opendoen.’

Daar is wel lef voor nodig, want ‘het overgrote deel van de bevolking is homofoob’, zegt ze. Geregeld worden homo’s in elkaar geslagen en lesbiennes verkracht, soms zelfs vermoord. Toch ziet Labidi enige vooruitgang. Zo weerstaan steeds meer LHBT-jongeren de druk van hun ouders om te gaan trouwen. En toen de vorige minister van Justitie en Mensenrechten Samir Dilou in een tv-interview zei dat homoseksualiteit ‘een perversiteit’ is, die ‘medisch behandeld moet worden’, volgde een stroom protesten op sociale media.

Abortus

Een van de zaken waar Ben Ali graag over opschepte tegenover het buitenland was de positie van vrouwen in zijn land. Anders dan in andere landen in de Arabische wereld was polygamie verboden in Tunesië en

Jongeren in Tunis tijdens de verkiezingen van 26 oktober vorig jaar, na te hebben gestemd.

mochten vrouwen er scheiden en abortus plegen. Volgens Saida Rached (56) kon het de oud-dictator in werkelijkheid nauwelijks iets schelen.

Rached is arts en voorzitter van de Vereniging van Democratische Vrouwen (ATFD) die gevestigd is in een souterrain in een chique buitenwijk van Tunis. Hoewel de nieuwe Grondwet stelt dat mannen en vrouwen gelijk zijn en dezelfde rechten en plichten hebben, zijn er volgens haar nog genoeg wetten die nadelig zijn voor vrouwen. Ze wijst op artikel 23 van de familiewet, waarin staat dat de man het hoofd van de familie is. ‘Deze wet moet dus als eerste veranderen.’ Zodra de nieuwe regering is gevormd gaan zij en haar organisatie druk op de politici uitoefenen. Rached: ‘Het gaat hier misschien beter dan in Egypte of Syrië, maar we houden er niet van om altijd met andere Arabische landen vergeleken te worden.’

Reageren? wordtvervolgd@amnesty.nl